

**Ocena rozprawy doktorskiej mgr Natalii Aleksandry Oleszczyk
pt. „Wpływ turystyki zdrowotnej na
rozwój lokalny wybranych gmin
województwa zachodniopomorskiego”**

Współcześnie zwiększające się zainteresowanie turystyką zdrowotną jest uznawane za jedno z najważniejszych zjawisk występujących na rynku usług turystycznych. Wynika to głównie z przemian demograficznych (np. wydłużenia długości trwania życia) i wzrastającej świadomości zdrowotnej społeczeństwa. Obecnie na tym rynku można zaobserwować rozwój zarówno oferty w ramach turystyki medycznej, jak i turystyki spa&wellness. Sektor turystyki zdrowotnej w Polsce jest atrakcyjny m. in. ze względu na koszty zabiegów i pobytów w ośrodkach, ponieważ ceny usług zdrowotnych w Polsce są stosunkowo niskie w stosunku do jakości świadczeń medycznych. Dlatego też rozwój turystyki zdrowotnej może być ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego regionów.

Autorka podjęła w pracy próbę zbadania wpływu turystyki zdrowotnej na rozwój lokalny w wybranych gminach województwa zachodniopomorskiego. Problematyką tą zajmowali się w swoich badaniach również inni autorzy, ale rzadko ich poszukiwania naukowe prowadzone były na poziomie gminnym. Dobrze więc stało się, że Autorka podjęła się przeprowadzenia badań empirycznych i przedstawienia osiągniętych wyników dotyczących tego ważnego zagadnienia.

Recenzowana rozprawa porusza aktualną i ważną z punktu widzenia gospodarczego i społecznego problematykę. Dysertacja mgr Natalii Aleksandry Oleszczyk ma – obok walorów poznawczych i naukowych – bardzo dużą wartość użytkową. Jej materia aplikacyjna łączy się

bowiem z planowaniem bieżących i perspektywicznych celów rozwoju lokalnego oraz budowania przewagi konkurencyjnej jednostek samorządu terytorialnego.

Recenzowana rozprawa składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów rzeczowych, wniosków i podsumowania, bibliografii, aktów prawnych, dokumentów, spisu tabel, rysunków i wykresów.

Wstęp jasno wprowadza czytelnika w badane zagadnienie. Autorka wyjaśniła pojęcie turystyki uzdrowiskowej i turystyki spa&wellnes, precyzyjnie uzasadniła wybór problematyki badawczej, wskazując na brak kompleksowych opracowań dotyczących czynników rozwoju turystyki zdrowotnej w gminach województwa zachodniopomorskiego w badanym okresie. Przedstawiła również zakres pracy i zaprezentowała jej strukturę.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym pt. *Założenia metodyczne* Doktorantka przedstawiła uzasadnienie wyboru tematu pracy, cel i hipotezy badawcze, metody badawcze, zakres badania i źródła informacji. Głównym celem badań Autorka uczyniła diagnozę specyfiki rynku turystyki zdrowotnej i określenie wpływu turystyki zdrowotnej na rozwój lokalny na przykładzie wybranych gmin województwa zachodniopomorskiego.

Dodatkowo sformułowała następujące cele szczegółowe:

- identyfikacja determinant rozwoju regionalnego i lokalnego,
- usystematyzowanie definicji usług turystyki zdrowotnej,
- opracowanie narzędzi pomiaru rozwoju lokalnego z uwzględnieniem parametrów społeczno-ekonomicznych gmin i funkcji turystyki,
- opracowanie autorskiej klasyfikacji gmin województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem pomiaru rozwoju lokalnego i turystyki zdrowotnej,
- ocena funkcjonowania wybranych podmiotów świadczących usługi spa&wellnes oraz uzdrowiskowe.

Autorka poprawnie sformułowała następujące hipotezy badawcze, które zweryfikowała w badaniach empirycznych:

1. Rozwój turystyki zdrowotnej przyczynia się do polepszenia sytuacji społeczno-ekonomicznej wybranych gmin w województwie zachodniopomorskim
2. Gminy, w których występują podmioty turystyki zdrowotnej osiągają najwyższy poziom rozwoju lokalnego na tle regionu
3. Podmioty turystyki spa&wellnes mają lepszą kondycję finansową niż obiekty uzdrowiskowe.

Wśród metod wykorzystanych do realizacji postawionego celu badawczego i weryfikacji przyjętych hipotez badawczych znalazły się: kwerenda literatury krajowej i zagranicznej, analiza dokumentów i opracowań tematycznych, metody statystyczne i metody analizy finansowej. Dane wtórne w dysertacji pochodziły z Banku Danych Lokalnych GUS i Ewidencji Działalności Gospodarczej, bazy EMIS, sprawozdań finansowych tych przedsiębiorstw turystyki zdrowotnej, które mają obowiązek je publikować. Natomiast dane pierwotne pozyskano z badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku w 94 podmiotach hotelarskich świadczących usługi spa&wellnes zlokalizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego. Do pomiaru rozwoju funkcji turystycznej wykorzystano następujące wskaźniki: Baretje'a-Deferta, Deferta, Schneidera i wskaźnik gęstości bazy noclegowej. W rozprawie zastosowała również metodę unitaryzacji zerowanej opracowaną przez K. Kukulę. Obliczyła syntetyczny miernik rozwoju, odchylenie standardowe i średnią arytmetyczną. Do sklasyfikowania wybranych gmin ze względu na sytuację społeczno-gospodarczą i turystyczną zastosowała metodę k-średnich. Doktorantka wykonała również analizy finansowe w obiektach turystyki zdrowotnej świadczących usługi uzdrowiskowe i w tym celu wykorzystano następujące wskaźniki: rentowność operacyjna aktywów (ROA), rentowność zaangażowanych kapitałów (ROE), rentowność sprzedaży (ROS), wskaźnik bieżącej płynności (CR), wskaźnik szybkiej płynności (QR), wskaźnik zadłużenia ogółem, cykl rotacji należności i cykl rotacji zobowiązań.

W rozdziale drugim zatytułowanym *Rozwój regionalny i lokalny – pojęcie i istota* Doktorantka przedstawiła teoretyczne podstawy rozwoju regionalnego i lokalnego, w tym definicje, determinanty i wybrane teorie rozwoju regionalnego oraz różnice między rozwojem regionalnym i lokalnym, a także zaprezentowała różne podejścia autorów do omawianych zagadnień. Rozdział ten opracowany został na podstawie wnikliwych studiów literatury krajowej i zagranicznej, liczy 19 stron tekstu, w sposób syntetyczny prezentuje omawianą problematykę. Nie ma tu zbędnych informacji czy rozważań. Autorce nie udało się uniknąć potknięć redakcyjnych, do których zaliczam błędy stylistyczne, personifikacje:

- „ geneza pojęcia rozwoju rozpatrywanego pod kątem” ...s. 25,
- „widoczny stał się problem niedorozwoju”..s.25,
- zjawisko rozwoju zostało wyróżnione jako zmiany zachodzące w gospodarce.....s. 25,
- największego dorobku teoretycznego doczekała się..... płaszczyzna gospodarcza.... s. 25,

- *kluczowe znaczenie mają wewnętrzne czynniki, ale oparte na nich procesy nie mogą zamykać regionu... (styl) s.33,*
- *decyzje lokalizacyjne... opierają się na.....s. 35, teoriami rozwoju regionalnego opartymi na.....s.37, konstrukcja strategii opiera się na....., s.91, w oparciu o wybrane czynniki... s.117, w oparciu oddane.....s. 140, klasyfikacja w oparciu na parametrach....s. 206,*
- *teorie rozwoju regionalnego starają się odpowiedzieć na pytanie.....s.39,*
- *kluczowe pytania, czyli jakie?.....s.39, kluczowe informacje... .s.88, kluczowe znaczenie przypisuje się samorządom.....s.92.*

Rozdział trzeci zatytułowany został *Znaczenie turystyki zdrowotnej w rozwoju lokalnym – dynamika zmian*. Doktorantka przedstawiła w nim istotę turystyki zdrowotnej, jej funkcje i kierunki zmian. Zaprezentowała podejścia definicyjne różnych autorów, a następnie sformułowała własną definicję turystyki zdrowotnej, którą przyjęła w dalszych rozważaniach prowadzonych w dysertacji. Jest to wkład Autorki w budowanie teoretycznych podstaw turystyki zdrowotnej. Scharakteryzowała również turystykę zdrowotną w Polsce w latach 2017-2020, ze szczególnym uwzględnieniem lecznictwa uzdrowiskowego w województwie zachodniopomorskim.

W rozdziale tym dostrzeżono następujące usterki redakcyjne:

- *zjawisko turystyki uzdrowiskowej osadzone jest w ramach szerszych koncepcji (styl), s. 49*
- *Polskich Towarzystw Ubezpieczeniowych (powinno być: polskich towarzystw ubezpieczeniowych) s. 57*
- *rosnące zainteresowanie ofertą....., s. 58 (powinno być wzrastające....), rosnąca świadomość zdrowotna, s..59, rosnące zainteresowanie turystyką,.... s. 62 rosnące dochody budżetowe.....s.88*
- *zmieniające podejście do życia.....,które opiera się na.... s. 59, rosnące znaczenie turystyki kongresowej i biznesowej..... s. 83*
- *istotnie przekłada się na rozwój...s.86*
- *jest: Powiatowy Urząd Pracy, powinno być: powiatowy urząd pracy... (s.165)*
- *jest Agencja Zatrudnienia, powinno być: agencja zatrudnienia... (s. 165, 166)*

Szczególnie interesujące i cenne są trzy następne rozdziały rozprawy zawierające analizy źródeł wtórnych i wyniki badań własnych Doktorantki.

W rozdziale czwartym pt. *Wpływ działalności samorządu gminnego na turystykę zdrowotną. Pomiar funkcji turystycznej* Autorka przedstawiła kompetencje samorządu gminnego w zakresie rozwoju turystyki, dokonała pomiaru funkcji turystycznej w 48 gminach turystycznych województwa zachodniopomorskiego w roku 2020. Do tego celu wykorzystwała cztery wskaźniki, a mianowicie: Baretje'a-Deferta (WBD), Deferta (WD), Schneidera (WSch) i Charvata (WCh). Doktorantka wskazała na słabości wskaźnika Deferta, ponieważ wysokie pozycje w rankingu zajęły gminy odznaczające się niedużą powierzchnią.

Autorka przedstawiła ranking wybranych gmin województwa zachodniopomorskiego według wskaźnika gęstości bazy noclegowej. Oceny funkcji turystycznej dokonała również wykorzystując do tego celu dwuwymiarowy wskaźnik funkcji turystycznej opracowany przez A.R. Szromka. Miernik ten przedstawiła za pomocą czterostopniowej skali: 0-3 (brak rozwiniętej funkcji turystycznej), 4-6 (pierwszy stopień rozwoju funkcji turystycznej), 7-9 (drugi stopień rozwoju funkcji turystycznej), 10 i więcej (najwyższy stopień rozwoju funkcji turystycznej). Z przeprowadzanych analiz wynika, że bez względu na zastosowaną metodę pomiaru funkcji turystycznej w wybranych gminach województwa zachodniopomorskiego, najwyższe stopnie rozwoju infrastruktury turystycznej osiągnęły gminy położone wzdłuż linii Morza Bałtyckiego. W celu określenia wpływu turystyki na rozwój lokalny Doktorantka uporządkowała 32 gminy woj. zachodniopomorskiego według wartości taksonomicznego miernika rozwoju. Nasuwa się pytanie, dlaczego obserwacją badawczą Autorka objęła 32 gminy a nie 48? Rozdział czwarty opracowany został na podstawie danych wtórnych pochodzących z Banku Danych Lokalnych GUS. Przedstawione w nim analizy umożliwiają poznanie potencjalnych możliwości rozwoju turystyki uzdrowiskowej w woj. zachodniopomorskim i stanowią bardzo dobre tło do dalszych rozważań zamieszczonych w rozdziale piątym.

W rozdziale pt. *Systematyzacja gmin województwa zachodniopomorskiego wykorzystaniem wskaźników społeczno-gospodarczych i turystycznych* Autorka przedstawiła społeczno-gospodarcze uwarunkowania funkcjonowania województwa zachodniopomorskiego, a także klasyfikację gmin na podstawie parametrów rozwoju społeczno-gospodarczego i parametrów turystycznych. Dokonała oceny wpływu turystyki zdrowotnej na rozwój lokalny w celowo wybranych gminach województwa zachodniopomorskiego wykorzystując do tego celu metodę k-średnich. Nasuwa się pytanie, jakie były kryteria doboru celowego gmin? Doktorantka przedstawiła wyniki klasyfikacji gmin na podstawie parametrów rozwoju społeczno-gospodarczego, parametrów turystycznych oraz łącznie parametrów rozwoju lokalnego i turystycznych. Wyniki analiz z 2020 roku porównała z uzyskanymi dla 2017 roku. Badania

klasyfikacyjne z wykorzystaniem metody k-średnich dowiodły, że turystyka zdrowotna nie wpływa istotnie na poziom rozwoju lokalnego i nie przyczynia się do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej wybranych gmin w województwie zachodniopomorskim. Zastosowanie klasyfikacji uwzględniającej pomiar rozwoju lokalnego i turystyki zdrowotnej można uznać za nowatorski, metodyczny wkład Doktorantki do nauki.

W rozdziale szóstym *Specyfika oferty turystyki zdrowotnej realizowanej w wybranych gminach województwa zachodniopomorskiego* Autorka przedstawiła uwarunkowania funkcjonowania obiektów hotelowych świadczących usługi z zakresu turystyki zdrowotnej wykorzystując do tego celu materiał empiryczny zebrany w 2019 roku metodą sondażową z techniką ankiety wśród 94 menedżerów zatrudnionych w obiektach hotelowych na terenie województwa zachodniopomorskiego. Próba została dobrana w sposób celowy, a więc jakie były kryteria doboru celowego respondentów? Przeprowadzenie badań własnych postrzegam bardzo pozytywnie, ponieważ umożliwiają one określenie uwarunkowań ekonomiczno-społecznych funkcjonowania obiektów świadczących usługi z zakresu turystyki zdrowotnej. Szkoda, że Autorka nie zaprezentowała korelacji między zmiennymi zależnymi i niezależnymi. Przygotowując pracę do druku warto byłoby taką analizę uwzględnić. Wykres 6.10 (s.162) należy zastąpić opisem, a tytuły wykresów 6.11 i 6.20 powinny być w formie oznajmującej.

W rozdziale tym interesująca jest również analiza kondycji finansowej obiektów turystyki zdrowotnej (uzdrowiska i obiekty świadczące usługi z zakresu turystyki zdrowotnej) opracowana na podstawie sprawozdań finansowych zamieszczonych m.in. w bazie danych EMIS czy na stronie Krajowego Rejestru Sądowego. Z przeprowadzonych badań wynika, że podmioty turystyki spa&wellness odnotowały wyższe dochody ze sprzedaży niż obiekty uzdrowiskowe.

Wnioski i podsumowanie zawarte w rozprawie są trafne, znajdują w pełni uzasadnienie w literaturze przedmiotu oraz wynikach badań Doktorantki.

Dysertacja liczy 270 stron, napisana jest poprawnym językiem naukowym i starannie przygotowana pod względem edytorskim. Układ rozprawy jest jasny, logiczny, śródtytuły podrozdziałów wskazują na cząstkowe problemy poruszane w pracy. Autorka zastosowała mieszaną (rzymską i arabską) numerację rozdziałów, podrozdziałów i paragrafów. Przygotowując pracę do druku należy wybrać jedną z nich.

Doktorantka wykazała się również bardzo dobrą znajomością literatury krajowego i zagranicznego piśmiennictwa. Bibliografia zawiera 254 pozycje zwarte, w tym 43 w języku angielskim, 6 aktów prawnych i 9 innych materiałów źródłowych, które Autorka umiejętnie wykorzystwała w kolejnych rozdziałach pracy.

Uwzględniając całokształt rozprawy jestem przekonana, że wymienione wcześniej uwagi mają znaczenie marginalne. Walory poznawcze i utylitarne pracy sprawiają, że z jednej strony stanowi ona wkład do budowania teoretycznych podstaw turystyki zdrowotnej i rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, z drugiej zaś wyniki te mogą być wykorzystane w działalności praktycznej m. in. przez władze jednostek samorządu terytorialnego na poziomie gmin w opracowaniu strategii rozwoju turystyki zdrowotnej, przedstawicieli stowarzyszeń, regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych czy LGD.

Należy podkreślić, że recenzowana rozprawa jest oryginalna, a jej Autorka włożyła duży wkład pracy w jej przygotowanie, dokonanie obliczeń statystycznych i ostateczną redakcję. Wykazała się umiejętnością gromadzenia danych źródłowych, poprawnością ich analizy i naukowego wnioskowania. Jest dobrze przygotowana do prowadzenia badań naukowych.

Kierując się wspomnianymi wcześniej walorami rozprawy magister Natalii Aleksandry Oleszczyk, stwierdzam, że spełnia ona wymagania stawiane pracy doktorskiej zawarte w Ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. poz.1669), art.14 ust.1 pkt 1, ust.2 pkt 2 ustawy z dnia 14.03.2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. Nr 65, poz.595, z późn. zm.) oraz Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. *w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora* (Dz. U. poz. 261) i wnoszę o przyjęcie rozprawy przez Senat Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie oraz stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

/-/ Krystyna Krzyżanowska